

**СПРОЩЕННЯ УМОВ
ТА БЕЗКОШТОВНОГО
ПРИЄДНАННЯ
ДО ІНЖЕНЕРНИХ МЕРЕЖ
ЯК МЕХАНІЗМ ЗАЛУЧЕННЯ
ІНВЕСТИЦІЙ В УКРАЇНІ**

Офіс з фінансового та економічного аналізу у Верховній Раді України

вул. Лютеранська 28а, офіс 2

01024, м. Київ, Україна

тел. +38 044 290 47 37

info@feao.org.ua

www.feao.org.ua

www.facebook.com/feao.vru/

У публікації проаналізовано типи інженерних мереж та стан підключення до них. Вивчено основні проблеми, що виникають при підключенні до інженерних мереж у потенційних клієнтів. Досліджено рейтинг Світового банку «Doing Business» та причини низької позиції України в ньому. Проаналізовано проект Закону України «Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо сприяння розвитку промисловості, інвестиційної діяльності, захисту та гарантування прав і законних інтересів суб'єктів підприємницької діяльності», що має на меті вирішення проблем, пов'язаних з підключенням до інженерних мереж.

Офіс з фінансового та економічного аналізу у Верховній Раді України створено в межах проекту, що імплементується консорціумом партнерів, адмініструється Вестмінстерською фундацією за демократію (WFD) та фінансується програмою «Підтримка реформи управління державними фінансами» Німецького товариства міжнародного співробітництва (GIZ) за дорученням Федерального Міністерства економічної співпраці та розвитку Німеччини (BMZ) та Міністерства Великої Британії з питань міжнародного розвитку (DfID).

Завдання Офісу полягає в посиленні ефективності та якості економічного й фінансового законодавства, яке розробляє й ухвалює Верховна Рада України, та підвищенні рівня використання наявної в Україні фінансової інформації для здійснення ефективного нагляду за діяльністю уряду.

Передрук цього матеріалу авторизований. Дозвіл на використання або передрук тексту необхідно отримати напряму від власників прав.

Підготували: Максим Усар, к. е. н., доцент Алла Іващенко.

За заг. редакцією Віктора Мазярчука.

Думки, висловлені в матеріалах авторів, необов'язково відображають точку зору ОФЕА, його працівників або представників наглядової ради.

Автори не є співробітниками, не консультують, не володіють акціями та не отримують фінансування від жодної компанії чи організації, яка мала б користь від цього матеріалу, а також жодним чином з ними не пов'язані.

© Офіс з фінансового та економічного аналізу у Верховній Раді України, 2019

ЗМІСТ

Вступ.....	Ошибка! Закладка не определена.
1. Види інженерних мереж та особливості підключення	5
1.1. Електропостачання	5
1.2. Газопостачання	6
1.3. Теплопостачання	6
1.4. Водопостачання та водовідведення	7
2. Оцінка стану інженерних мереж в Україні на прикладі електричних мереж	8
2.1. Строки та вартість підключення	8
2.2. Ступінь легкості підключення до електромереж	10
2.3. Кількість підключень та динаміка підключень	11
2.4. Оцінка легкості підключення до інженерних мереж згідно з рейтингом «Doing Business» (на прикладі компоненту «підключення до електричних мереж» та кейсу по ньому)	13
3. Законодавчі ініціативи зі спрощення механізму підключення до інженерних мереж в Україні та їх можливий вплив	16
3.1. Вплив законодавчих ініціатив на прозорість процедури та строки підключення	16
3.2. Вплив законодавчих ініціатив на зменшення фінансового навантаження на потенційного інвестора та відмову від сплати за приєднання до інженерних мереж	16
3.3. Вплив законодавчих ініціатив на прозорість у звітності операторів мереж	17
Висновки	19

ВСТУП

Інженерні мережі – важлива ланка комунікацій, яка має забезпечувати життєдіяльність населення, промислових та комунально-побутових підприємств. На сьогодні приєднання до інженерних мереж є проблемним питанням для представників бізнесу. Це довготривала, дуже часто затягнута в часі процедура, яка, окрім того, потребує додаткових непередбачених витрат.

Указані негативні факти пов'язані з відсутністю прозорості процедури приєднання до інженерних мереж та зловживанням відповідними операторами своїм становищем. Тому встановлення прозорих «правил гри» та скорочення строків і витрат на приєднання до інженерних мереж є ключовим для відновлення інвестиційної привабливості України. Особливо зважаючи на те, що в рейтингу Світового банку «Doing Business» на сьогодні наша країна не є взірцем з швидкості та легкості підключення до інженерних мереж.

Експерти Офісу з фінансового та економічного аналізу у Верховній Раді України проаналізували проблеми, пов'язані з підключенням до інженерних мереж, та можливість їх вирішення шляхом ухвалення проекту Закону України «Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо сприяння розвитку промисловості, інвестиційної діяльності, захисту та гарантування прав і законних інтересів суб'єктів підприємницької діяльності».

Більш детально питання розглянуто в розділах 1-3.

1. Види інженерних мереж та особливості підключення

Інженерні мережі – це мережі, діяльність яких полягає у забезпеченні життєдіяльності населення, промислових та комунально-побутових підприємств. Вони виконують функцію постачання електроенергії, газу, тепла та води (а також водовідведення) до кінцевого споживача – домогосподарства або підприємства.

Сьогодні в Україні розрізняють такі види інженерних мереж:

- електричні;
- газові;
- теплові;
- водопостачання та водовідведення.

1.1 Електричні мережі

Призначення електричних мереж полягає у транспортуванні та забезпеченні кінцевих споживачів електроенергією для використання у технологічних або побутових цілях. Система електропостачання – це сукупність усіх елементів енергетичної системи, а саме:

- електростанції;
- енергетичні мережі;
- теплові мережі;
- система поєднання між усіма елементами енергетичної системи.

Джерела електропостачання на сьогодні: гідроелектростанції, атомні електричні станції, теплоелектроцентралі, конденсаційні електричні станції. Передача електричної енергії від джерел електропостачання до кінцевого споживача відбувається за допомогою електричних мереж (повітряних або кабельних).

Приєднання нових об'єктів до електричних мереж здійснюється згідно з Постановою Національної комісії, що здійснює державне регулювання у сферах енергетики та комунальних послуг (далі – НКРЕКП), «Про затвердження Кодексу системи розподілу» від 14.03.2018 року №310¹.

Підключення до електромереж поділяється за типами споживачів:

- для побутових споживачів;
- для компаній.

За типами приєднання підключення поділяється на:

- стандартне підключення (електрична потужність не перевищує 50 кВт та відстань до точки приєднання становить не більше 300 м по прямій лінії);

---

¹ Верховна Рада України. Постанова НКРЕКП «Про затвердження Кодексу систем розподілу» від 14.03.2018 року №310. Отримано 05 березня 2019 року з: <https://zakon5.rada.gov.ua/laws/show/v0310874-18>.

- нестандартне підключення (електрична потужність перевищує 50 кВт або відстань до точки приєднання становить більше 300 м по прямій лінії).

1.2 Газові мережі

Призначення газових мереж полягає у транспортуванні та розподілі газу між споживачами для використання у технологічних або комунально-побутових цілях. Газопостачання переважно відбувається:

- природним газом;
- зрідженим газом;
- коксовим газом.

Використання газу для опалення відбувається через низку переваг:

- газове опалення є більш економічним;
- відсутність транспортного навантаження на дорожні артерії міста (немає необхідності транспортувати паливо, як, наприклад, тверде паливо чи продукти переробки твердого палива);
- більше переваг для санітарно-гігієнічного стану міста (відсутність шкідливих викидів в атмосферу);
- використання газу має більш ефективні технологічні процеси.

Приєднання нових об'єктів до газорозподільної системи здійснюється згідно з Постановою НКРЕКП «Про затвердження Кодексу газорозподільних систем» від 30.09.2015 року №2494².

За типами приєднання підключення до газорозподільної системи поділяється на:

- стандартне підключення (приєднання до діючих газових мереж газорозподільного підприємства об'єктів газоспоживання потужністю до 16 м³/год. включно на відстань, що не перевищує 25 м для сільської та 10 м для міської місцевості по прямій лінії від місця забезпечення потужності до місця приєднання);
- нестандартне підключення (приєднання до діючих газових мереж газорозподільного підприємства об'єктів газоспоживання потужністю, що перевищує 16 м³/год. на відстань, що перевищує 25 м для сільської та 10 м для міської місцевості по прямій лінії від місця забезпечення потужності до місця приєднання).

1.3 Теплові мережі

Призначення теплових мереж полягає у транспортуванні тепла споживачам для забезпечення комунально-побутових (опалення, вентиляція, гаряче водопостачання) та технологічних потреб. Теплопостачання буває двох видів:

---

² Верховна Рада України. Постанова НКРЕКП «Про затвердження Кодексу газорозподільних систем» від 30.09.2015 року №2494. Отримано 05 березня 2019 року з: <https://zakon5.rada.gov.ua/laws/show/z1379-15>.

- місцеве (надання тепла в будинок, групу будинків або частину одного будинку);
- централізоване (надання тепла в житловий або промисловий район).

В Україні найбільш поширене централізоване тепlopостачання, яке має такі переваги:

- можливість використання низькосортних видів палива;
- скорочення площ, що зазвичай зайняті місцевими котельнями та складами палива;
- завдяки автоматизації котельних установок і відповідного підвищення їх коефіцієнту корисної дії значно знижуються витрати палива та експлуатаційні витрати;
- при використанні пристроїв для очищення димових газів зменшується ступінь забруднення повітряного басейну та покращується санітарний стан населеного пункту;
- зменшення пожежної небезпеки.

Приєднання нових об'єктів до теплових мереж здійснюється згідно з Постановою НКРЕКП «Про затвердження Правил приєднання до теплових мереж» від 19.10.2012 року №343³.

1.4 Мережі водопостачання та водовідведення

Призначення мереж водопостачання полягає у забезпеченні в першу чергу населення, що знаходиться у населених містах, питною водою, а також промислових підприємств (використовують питну воду для побутових цілей) і підприємств харчової галузі (питна вода використовується у технологічних процесах). Додатково зазначимо, що міський водопровід також використовують для пожежогасіння.

Існує два методи прокладання мереж водопостачання:

- роздільний (прокладка водогінних мереж у технічній смозі вулицями міста вздовж проїзної частини);
- суміщений (прокладка водогінних мереж у міському колекторі під тротуаром).

Приєднання нових об'єктів до мереж водопостачання здійснюється згідно з Наказом Міністерства з питань житлово-комунального господарства України «Про затвердження Правил користування системами централізованого комунального водопостачання та водовідведення в населених пунктах України» від 27.06.2008 року №190⁴.

У наступному розділі розглянуто стан інженерних мереж в Україні на прикладі електричних мереж.

³ Верховна Рада України. Постанова НКРЕКП «Про затвердження Правил приєднання до теплових мереж» від 19.10.2012 року №343. Отримано 05 березня 2019 року з: <https://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/z1856-12>.

⁴ Верховна Рада України. Наказ Міністерства з питань житлово-комунального господарства України «Про затвердження Правил користування системами централізованого комунального водопостачання та водовідведення в населених пунктах України» від 27.06.2008 року №190. Отримано 05 березня 2019 року з: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0936-08>.

2. Оцінка стану інженерних мереж в Україні на прикладі електричних мереж

Експерти Офісу з фінансового та економічного аналізу у Верховній Раді України оцінили вартість, строки та легкість підключення на прикладі електричних мереж як найбільш важливих, з одного боку, та забюрократизованих (з погляду підключення) – з іншого, а також фінансово та строково обтяжливих для промислових споживачів інженерних мереж. Додатково проаналізовано легкість підключення до електричних мереж на основі рейтингу «Doing Business».

2.1. Строки та вартість підключення

Розглянемо підключення до електромереж підприємством. З огляду на обмеження щодо електричної потужності в стандартному підключенні приєднання підприємства до електромереж – це майже завжди нестандартний тип підключення, який відбувається у декілька етапів.

Для розрахунку вартості підключення до електромереж було затверджено Постанову НКРЕКП «Про затвердження Методики (порядку) формування плати за приєднання до системи передачі та системи розподілу» від 18.12.2018 року №1965⁵.

Вартість стандартного підключення. На сайті НКРЕКП розміщено орієнтовний розрахунок вартості за стандартне підключення (який можна здійснити за допомогою калькулятора визначення вартості підключення)⁶.

Вартість нестандартного підключення. Розрахунок вартості нестандартного підключення здійснюється на основі Методики (порядку) формування плати за приєднання до системи передачі та системи розподілу: «Плата за нестандартне приєднання до електричних мереж оператора системи передачі визначається згідно з кошторисом, який є невід'ємною частиною відповідної проектної документації, розробленої з урахуванням вимог Кодексу системи передачі», а розрахунок плати за нестандартне приєднання до електричних мереж оператора системи розподілу передбачає:

- складову плати за приєднання потужності (ураховуючи потужність, що створюється), яка визначається як добуток величини замовленої до приєднання потужності та ставки плати за нестандартне приєднання потужності;
- складову плати за створення електричних мереж лінійної частини приєднання⁷.

⁵ Постанова НКРЕКП «Про затвердження Методики (порядку) формування плати за приєднання до системи передачі та системи розподілу» від 18.12.2018 року №1965. Отримано 05 березня 2019 року з: <http://www.nerc.gov.ua/?id=37446>.

⁶ НКРЕКП. Калькулятор визначення вартості послуги зі стандартного приєднання електроустановок замовника до електричних мереж операторів систем розподілу. Отримано 05 березня 2019 року з: <http://www.nerc.gov.ua/?calc>.

⁷ Постанова НКРЕКП «Про затвердження Методики (порядку) формування плати за приєднання до системи передачі та системи розподілу» від 18.12.2018 року №1965. Отримано 05 березня 2019 року з: <http://www.nerc.gov.ua/data/filearch/postanovy/2018/p1965-m-2018.pdf>.

Ставки плати за нестандартні приєднання потужностей та складові плати за лінійні частини приєднання на 2019 рік розміщені на офіційних сайтах операторів систем розподілу електричної енергії. Посилання на операторів систем подані на сайті НКРЕКП⁸.

Нижче представлені етапи підключення до електричних мереж⁹.

I етап. Подання заяви та отримання технічних умов. Тривалість: 30 календарних днів.

Подача заяви клієнтом (включає заяву, лист від імені компанії, банківські реквізити, копії статуту, реєстраційних посвідчень, наказу про призначення керівника, право на власність та план розташування об'єкту, що підлягає підключенню) на адресу постачальника електроенергії. Після розгляду заяви клієнта постачальник електроенергії надає технічні умови (вони стосуються тільки зовнішнього підключення), що можуть включати інструкції з будівництва нової підстанції; прокладки високовольтних і низьковольтних кабелів; у разі реконструкції робіт – участь у них клієнта. Заявка на технічні умови подається до структурного підрозділу, який визначає місце з'єднання. Укладається договір про підключення, який окреслює обов'язки між замовником і підприємством.

II етап. Отримання проекту зовнішнього підключення та його затвердження. Тривалість: 90 календарних днів.

Після видачі технічних умов клієнт наймає ліцензовану проектну компанію для підготовки проекту зовнішнього підключення. У межах проектування компанія готує топогеодезичний план. Під час розробки проекту підприємство вже повинно мати у своєму розпорядженні дозвіл на експлуатацію, а також має бути затверджене місце підключення до електромережі з постачальником електроенергії. Додатково має бути наданий проект внутрішньої електропроводки по підприємству.

III етап. Проведення робіт із зовнішнього підключення. Тривалість: 120 календарних днів.

Після того, як проект зовнішнього підключення буде підготовлено і схвалено, підприємство має здійснити платежі за приєднання. Постачальник електроенергії має обрати підрядника, який під наглядом отримує необхідні дозволи і виконує роботи.

IV етап. Укладання договору постачання електроенергії. Тривалість: 20 календарних днів.

Перед включенням живлення від електромережі підприємство укладає договір з постачальником електроенергії. Договір укладається лише після завершення всіх перевірок. Додатково необхідно надати документи, що стосуються внутрішньої проводки, включаючи звіт про внутрішнє тестування.

---

⁸ НКРЕКП. Перелік операторів систем розподілу та інформація про стан опублікування ставок плати за нестандартне приєднання потужності на 2019 рік та Кзт. Отримано 05 березня 2019 року з: <http://www.nerc.gov.ua/?id=39465>.

⁹ Верховна Рада України. Закон України «Про ринок електричної енергії» від 01.01.2019 року №2019-VIII. Отримано 05 березня 2019 року з: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2019-19#n1784>.

НКРЕКП. Порядок приєднання до електричних мереж непобутових споживачів. Отримано 05 березня 2019 року з: <http://www.nerc.gov.ua/?id=19618>.

Постанова НКРЕКП «Про затвердження Кодексу систем розподілу» від 14.03.2018 року №310. Отримано 05 березня 2019 року з: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/v0310874-18#n11>.

V етап. Надсилання запиту та підключення до електромережі. Тривалість: 21 календарний день.

Після укладення договору з постачальником підприємство направляє запит щодо включення електроенергії. Після запиту проводиться випробування кабелю високої напруги, і після вдалого тестування включається електрика для підстанції.

2.2. Ступінь легкості підключення до електромереж

На сьогодні в Україні має бути забезпечено однаковий та недискримінаційний доступ до електричних мереж для будь-якого представника бізнесу. Однак існує низка проблем, з якими стикаються потенційні інвестори вже на першому етапі – при підключенні до електричних мереж. Зокрема, ідеться про таке:

- відсутня можливість адекватно оцінити часові та фінансові витрати на підключення до електричних мереж, що ускладнює фінансові та часові моделі в бізнес-плануванні;
- оператори електричних мереж у більшості випадків перекладають на кінцевого споживача (інвестора) витрати не тільки на підключення до мереж, а й модернізацію інфраструктури мережі, що збільшує фінансове навантаження на потенційного інвестора та терміни виходу на точку беззбитковості бізнесу.

З огляду на монопольне становище операторів електричних мереж створюються умови для можливих ускладнень у процесі погодження та приєднання до мереж, наприклад:

- важка та непрозора процедура приєднання до електричної мережі служить основою для збільшення витрат потенційного інвестора на корупційну складову, пов'язану зі скороченням строків приєднання до мережі або боротьбу з необґрунтованою відмовою у приєднанні до мережі (строки узгодження проектної документації або надання дозволу на приєднання до електромережі можуть затягуватися державними установами та організаціями, а розробкою займаються організації, які мають опосередкований стосунок до операторів мереж і цими ж операторами мереж наполегливо рекомендуються як виконавці для потенційних інвесторів);
- строк, який відведено на приєднання до електричної мережі (120 днів), закріплений на законодавчому рівні, також створює умови для можливого затягування процесу виконання робіт та приєднання «в останній день згідно з законодавством» у випадку, коли потенційний інвестор «не зацікавлює» виконавця оператора мережі в максимально короткі строки приєднати об'єкт будівництва до інженерних мереж;
- збільшення списку вимог у Технічних умовах (нав'язаними операторами інженерних мереж компаніями, що розроблюють проектну документацію) щодо робіт (наприклад, будівництво додаткових інженерних супутніх споруд, які не є необхідними для підключення), що надаються безпосередньо під час підключення, таких як обмеження вибору типу підключень, торгових марок приладів та обладнання, необхідного для підключення.

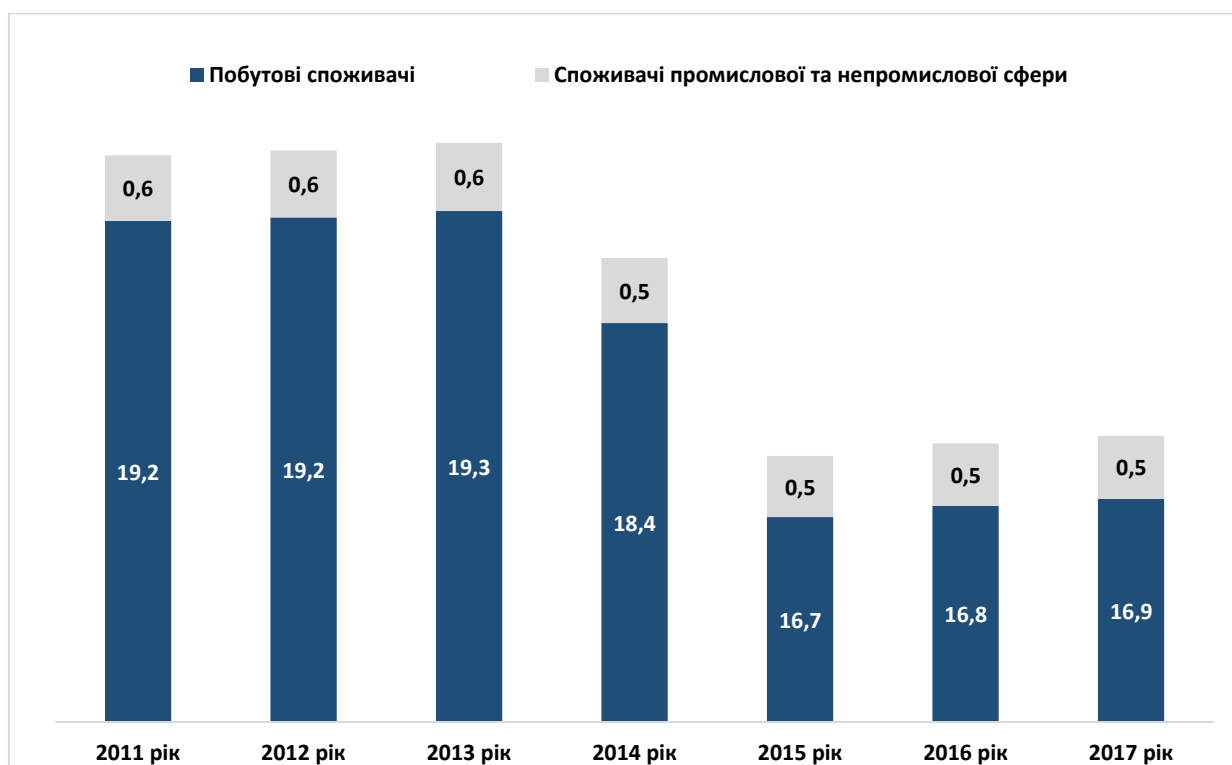
Сьогодні при розрахунку вартості нестандартного підключення до електростанції інвестор не має можливості заздалегідь прорахувати і винести у статтю витрат вартість за приєднання до електромережі, а механізм повернення фінансування витрат є непрозорим та фінансово обтяжливим.

2.3. Кількість підключень та динаміка підключень

Чисельність споживачів електричної енергії поступово зростає кожного року. Більшість з них – побутові споживачі, їхня частка становить 97% від загальної кількості.

Окремо зазначимо, що необхідно враховувати те, що протягом 2014–2016 рр. у статистиці помітні суттєві зміни в кількості споживачів – вона зменшується через неможливість розрахувати кількість підключень в Автономній Республіці Крим та на тимчасово окупованих територіях Донецької та Луганської областей.

Більш детально інформація в розрізі загальної кількості споживачів електричної енергії зображена на рис. 1.

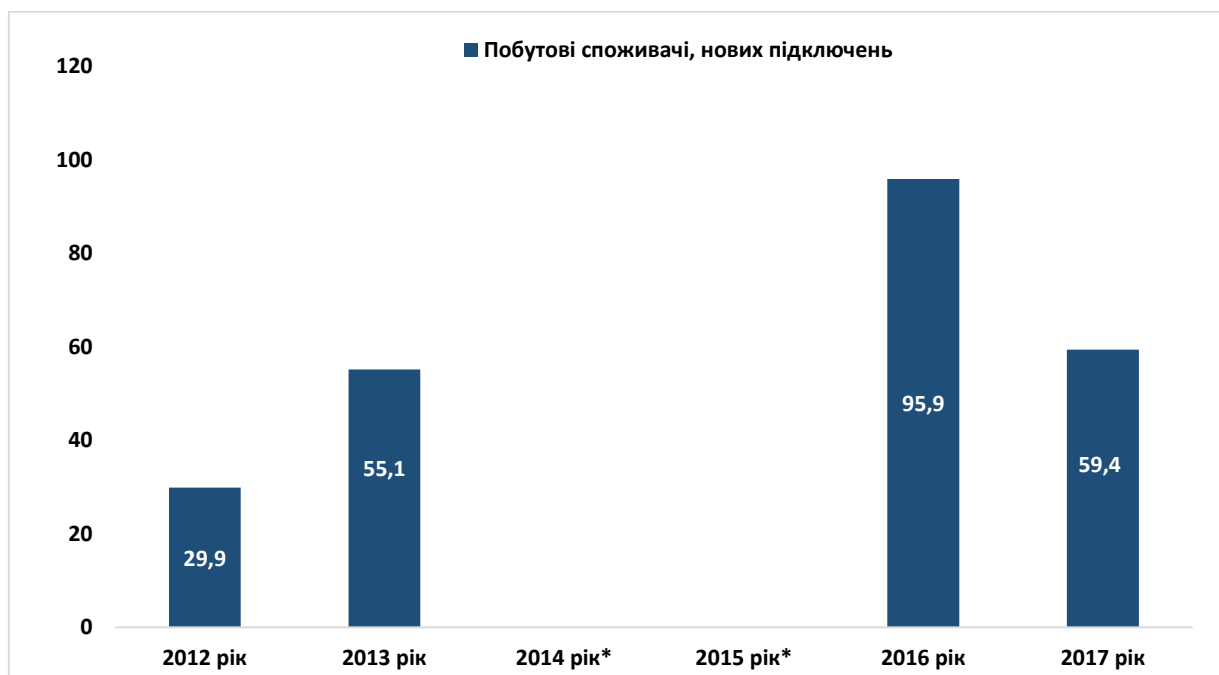
Рис. 1. Споживачі електричної енергії у 2011–2017 рр., млн осіб

Джерело: сформовано авторами на основі звітів Державної інспекції з енергетичного нагляду за режимами споживання електричної і теплової енергії¹⁰.

¹⁰ Міністерство енергетики та вугільної промисловості. Електроенергетика. Отримано 05 березня 2019 року з: <http://mpe.kmu.gov.ua/minugol/doccatalog/document?id=245082873>, <http://mpe.kmu.gov.ua/minugol/doccatalog/document?id=245082872>, <http://mpe.kmu.gov.ua/minugol/doccatalog/document?id=245099020>, <http://mpe.kmu.gov.ua/minugol/doccatalog/document?id=245270381>.

Кількість побутових споживачів, що підключаються до електромереж як нові, зростає. Найбільша кількість підключень (за період 2012–2017 рр.) була зафіксована у 2016 році і становила 95,9 тис.

Більш детальна інформація зображена на рис. 2.

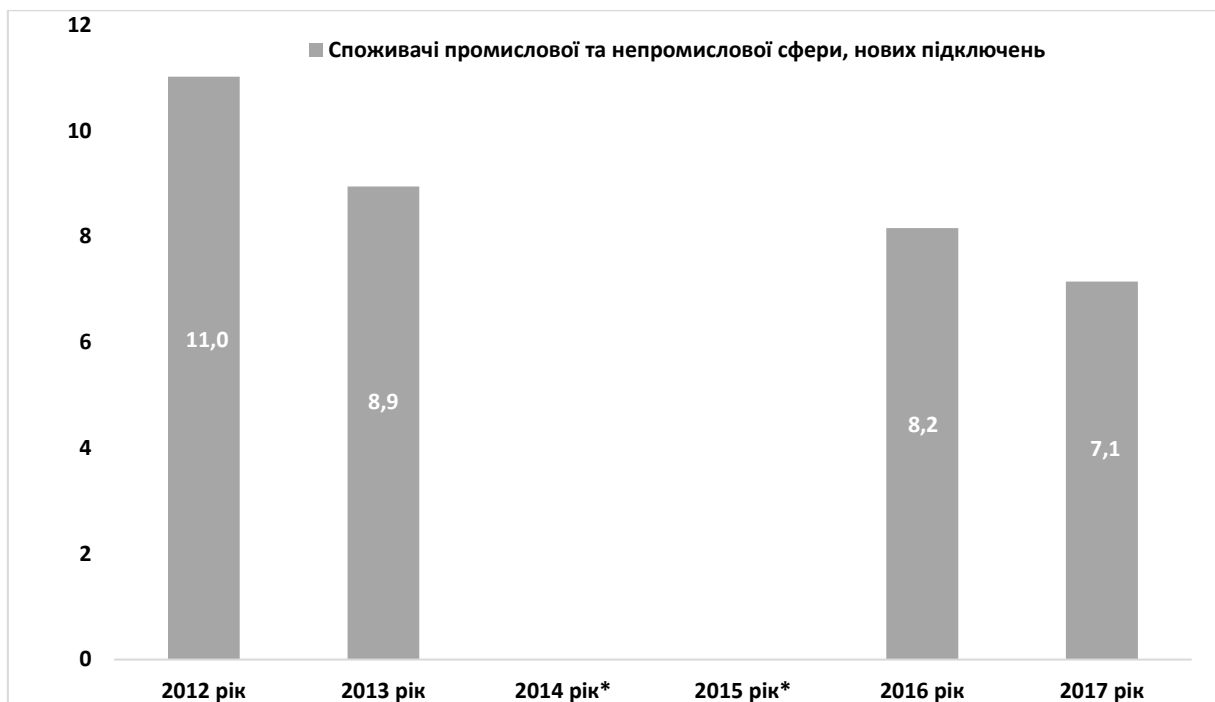
Рис. 2. Нові підключення до електромереж серед побутових споживачів, 2012–2017 рр., млн осіб

Джерело: сформовано авторами на основі звітів Державної інспекції з енергетичного нагляду за режимами споживання електричної і теплової енергії¹¹.

* 2014–2015 рр. не враховані через зміну статистичного розрахунку кількості підключень до електричних мереж внаслідок відсутності можливості розрахувати підключення на території Автономної Республіки Крим та окупованих частинах Донецької та Луганської областей.

Підключення нових споживачів промислової та непромислової сфер до електричних мереж протягом 2012–2017 рр. скорочується. Так, якщо у 2012 році було зареєстровано 11 тис. нових підключень, то в 2017 році – усього 7,1 тис. Більш детально на рис. 3.

¹¹ Міністерство енергетики та вугільної промисловості. Електроенергетика. Отримано 05 березня 2019 року з: <http://mpe.kmu.gov.ua/minugol/doccatalog/document?id=245082873>, <http://mpe.kmu.gov.ua/minugol/doccatalog/document?id=245082872>, <http://mpe.kmu.gov.ua/minugol/doccatalog/document?id=245099020>, <http://mpe.kmu.gov.ua/minugol/doccatalog/document?id=245270381>.

Рис. 3. Нові підключення до електромереж серед споживачів промислової та непромислової сфер, 2012–2017 рр., млн осіб

Джерело: сформовано авторами на основі звітів Державної інспекції з енергетичного нагляду за режимами споживання електричної і теплової енергії¹².

* 2014–2015 рр. не враховані через зміну статистичного розрахунку кількості підключень до електричних мереж внаслідок відсутності можливості розрахувати підключення на території Автономної Республіки Крим та окупованих частинах Донецької та Луганської областей.

2.4. Оцінка легкості підключення до інженерних мереж згідно з рейтингом «Doing Business» (на прикладі компоненту «підключення до електричних мереж»)

У 2002 році Світовий банк створив проект «Doing Business», що дозволив об'єктивно оцінювати нормативно-правові акти, які регулюють підприємницьку діяльність, і забезпечити їх дотримання у 190 країнах (а також в окремих містах на субнаціональному та регіональному рівнях).

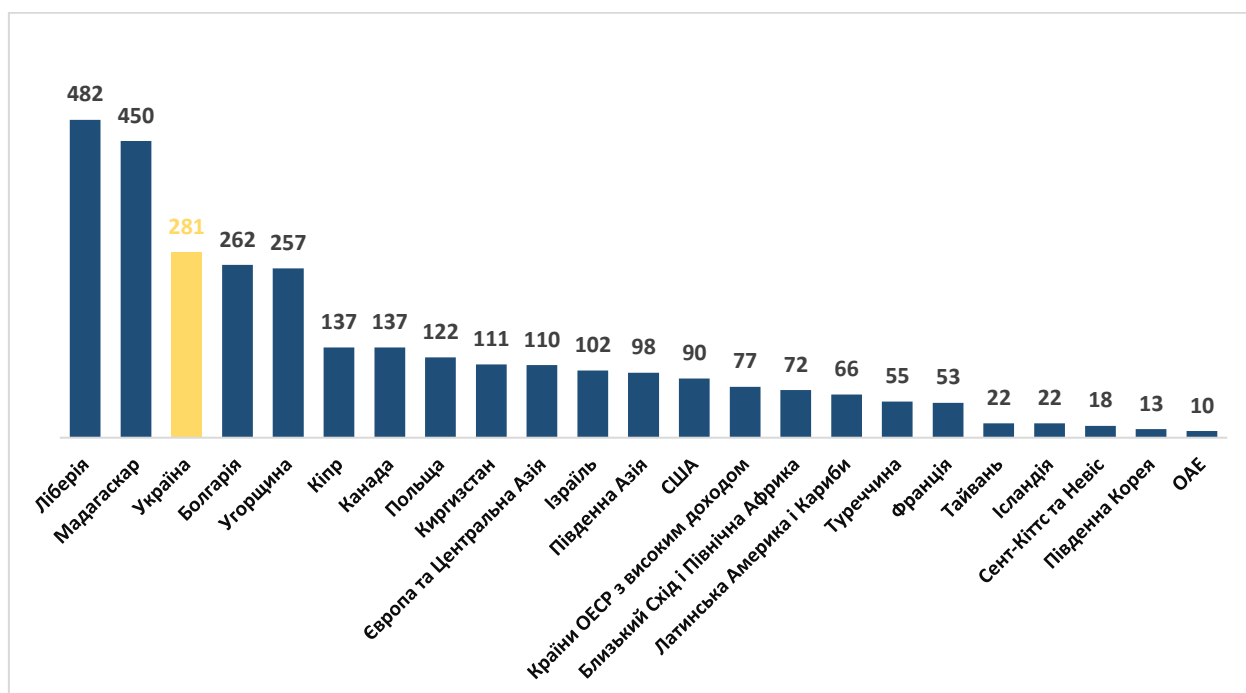
У межах проекту вивчається діяльність національних малих і середніх підприємств, а також оцінюються нормативні акти, що регулюють їх діяльність протягом усього життєвого циклу. Методика дослідження «Doing Business» та модель аналізу витрат є єдиними типовими інструментами, що застосовуються в різних країнах для оцінки впливу нормотворчості держави на діяльність підприємств.

¹² Міністерство енергетики та вугільної промисловості. Електроенергетика. Отримано 05 березня 2019 року з: <http://mpe.kmu.gov.ua/minugol/doccatalog/document?id=245082873>, <http://mpe.kmu.gov.ua/minugol/doccatalog/document?id=245082872>, <http://mpe.kmu.gov.ua/minugol/doccatalog/document?id=245099020>, <http://mpe.kmu.gov.ua/minugol/doccatalog/document?id=245270381>.

Однак необхідно враховувати, що в рейтингах «Doing Business» наведені дані із запізненням (наприклад, для рейтингу «Doing Business 2019» використовувалися консолідовані дані станом на 1 травня 2018 року)¹³.

Відповідно, Світовий банк у межах розробки рейтингу «Doing Business» сформував cases, згідно з якими оцінювалися різні компоненти. Компонент «Підключення до систем енергозабезпечення (англ. Getting Electricity)» має такі вхідні дані: необхідно приєднати до електромережі двоповерхове складське приміщення, що знаходиться на відстані 150 м від електромережі, а потужність підключення має бути 140 кВт¹⁴.

Згідно з указаними вхідними даними та оцінкою «Doing Business 2019» інвестору в Україні необхідно витратити 281 день для підключення до електромережі. Це третій з кінця показник серед усіх країн, де проводилося дослідження. Гірші за Україну показники відмічені лише в африканських Ліберії та Мадагаскарі (для порівняння, середній показник по Європі та Центральній Азії становить 110,3 дня). Більш детально на рис. 4.

Рис. 4. Строк підключення до електромережі згідно з case серед країн світу, днів, 2019 рік

Джерело: сформовано авторами на основі звіту «Doing Business 2019»¹⁵.

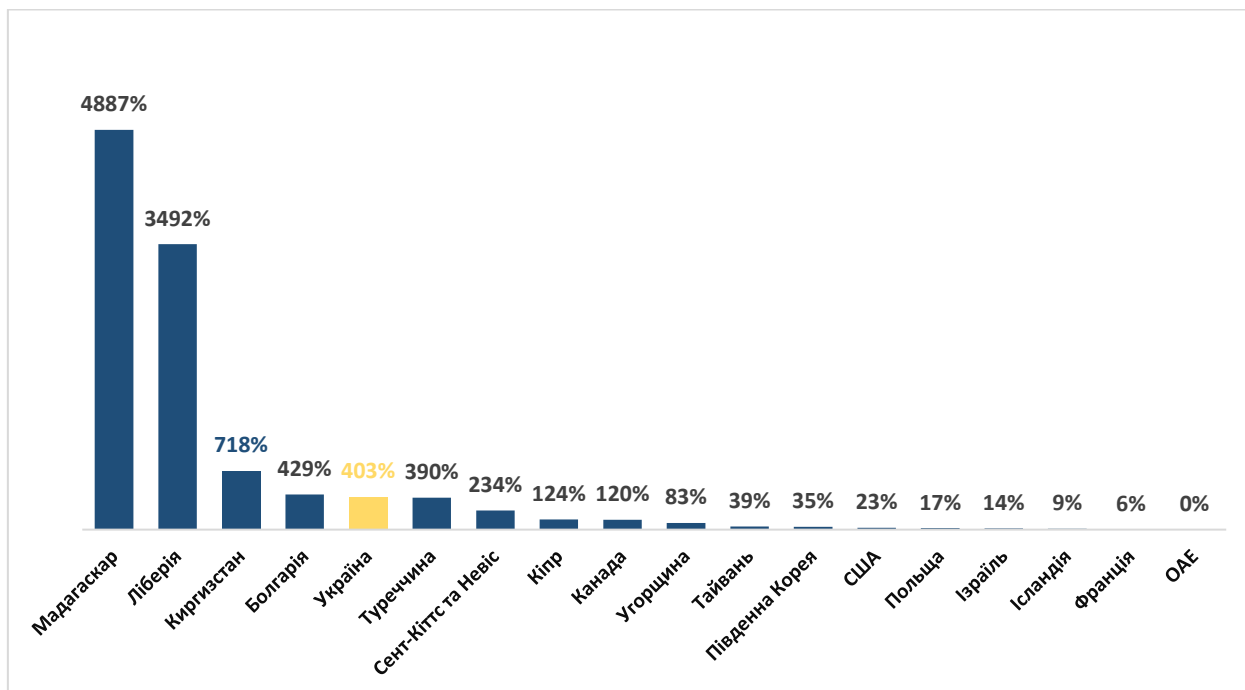
Що стосується вартості підключення до електромереж, позиція України краща, проте також майже в кінці рейтингу. Показник вартості підключення до електромереж в Україні становить 403% від середньорічного доходу на душу населення. Для порівняння, у Канаді –

¹³ The World Bank. Doing Business. Reports. Отримано 18 грудня 2018 року з: <http://www.doingbusiness.org/en/reports/global-reports/doing-business-2019>.

¹⁴ The World Bank. Doing Business. Getting Electricity Methodology. Отримано 18 грудня 2018 року з: <http://www.doingbusiness.org/en/methodology/getting-electricity>.

¹⁵ The World Bank. Doing Business. Getting Electricity. Отримано 18 грудня 2018 року з: <http://www.doingbusiness.org/en/data/exploretopics/getting-electricity>.

120%, Угорщині – 83%, Південній Кореї – 35%, США – 23%, Польщі – 17%. Більш детально показники розглянуті на рис. 5.

Рис. 5. Вартість підключення до електромереж, % від доходу на душу населення, 2019 рік

Джерело: сформовано авторами на основі звіту «Doing Business 2019»¹⁶.

Резюмуючи дані, указані на рис. 4 та 5, відмітимо, що показники строку підключення до електромереж та вартості підключення до електромереж в Україні є одними з найдовших та найдорожчих у світі.

¹⁶ The World Bank. Doing Business. Measuring Business Regulations. Отримано 18 грудня 2018 року з: <http://www.doingbusiness.org/en/reports>.

3. Законодавчі ініціативи зі спрощення механізму підключення до інженерних мереж в Україні та їх можливий вплив

Проект Закону України «Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо сприяння розвитку промисловості, інвестиційної діяльності, захисту та гарантування прав і законних інтересів суб'єктів підприємницької діяльності» має на меті вирішення проблем, що пов'язані з діяльністю операторів інженерних мереж, а саме – запровадження економічно обґрунтованої та справедливої моделі взаємовідносин між потенційними інвесторами та операторами інженерних мереж, нівелюючи бюрократичну та корупційну складові, а також скорочуючи витрати та строки підключення до інженерних мереж будівель потенційних інвесторів.

3.1. Вплив законодавчих ініціатив на прозорість процедури та строки підключення

Законопроект надає можливість заявнику самостійно за власний рахунок розробити проект технічних умов (далі – ТУ) та надати його. Таким чином нівелюється ексклюзивність операторів інженерних мереж односторонньо розробляти ТУ і, відповідно, впливати на замовника з погляду строків надання ТУ, обрання компанії, що розробляє ТУ, і часто завищеної вартості, яку виставляють обрані операторами інженерних мереж компанії за розробку ТУ. Ухвалення законопроекту зобов'яже суб'єктів природних монополій надавати ТУ для будівництва мереж (або самостійно їх будувати), а також обмежить природні монополії 10-денним строком для надання ТУ, якщо заявник вирішує будувати інженерні мережі самостійно.

Згідно із запропонованою в законопроекті процедурою строк підключення до інженерних мереж має скоротитися з 281 до 180 днів. Зокрема, пропонується скоротити:

- строк на видання технічних умов замовнику (на 80 днів);
- строк на звіт про технічне обстеження та незалежну оцінку вартості спорудження інженерних мереж (на 10 днів);
- строк підключення до зовнішніх мереж (на 11 днів).

3.2. Вплив законодавчих ініціатив на зменшення фінансового навантаження на потенційного інвестора та відмову від сплати за приєднання до інженерних мереж

Ухвалення законопроекту зменшить фінансове навантаження на потенційних інвесторів, а саме:

1. Законопроект скасує плату за приєднання до інженерної мережі і, відповідно, скоротить витрати на перших етапах побудови бізнесу для інвестора.
2. Законопроект заборонить суб'єктам природних монополій вимагати від потенційних інвесторів придбання будь-яких товарів чи послуг на користь юридичних або фізичних осіб.

3. Законопроект гарантуватиме компенсацію потенційному інвестору в разі понесених збитків під час спорудження інженерних мереж.
4. Законопроект заборонить покладати на потенційного інвестора пайову участь у розвитку інфраструктури населених пунктів (шляхом будівництва інвестором об'єктів соціальної інфраструктури).
5. Законопроект зобов'яже суб'єктів природних монополій відшкодувати в шестимісячний термін потенційному інвестору вартість збудованих інженерних мереж.

3.3. Вплив законодавчих ініціатив на прозорість у звітності та діяльності операторів мереж

Ухвалення законопроекту має вплинути на прозорість у звітності операторів інженерних мереж. Оператори будуть повинні оприлюднювати таку інформацію:

- стан інженерних мереж;
- наявні потужності;
- проектні схеми планувальних обмежень;
- екологічні та інженерно-геологічні умови;
- дані про магістральні вуличні мережі;
- кількість клієнтів.

Стан інженерних мереж останнім часом викликає занепокоєння через те, що оператори інженерних мереж не проводять модернізації, а також своєчасного ремонту і відновлення. Як наслідок – суттєве зношення стану інженерних мереж. Прикладом викладеної вище проблеми є звернення НАК «НАФТОГАЗ» до операторів теплових мереж про неналежний стан теплових мереж¹⁷.

Інформація про наявні потужності вплине на розробку ТУ потенційних інвесторів (які приєднуються до інженерних мереж), нівелюючи корупційну складову у вимогах щодо будівництва об'єктів, у яких немає потреби.

Також законопроект встановлює відповідальність за невиконання операторами інженерних мереж відповідності планів розвитку об'єктів інженерно-транспортної інфраструктури містобудівній документації.

Законопроект встановлює штрафні санкції для суб'єктів природних монополій за ненадання або несвоєчасне надання замовникам технічних умов, за порушення порядку або строків, що закріплюються у законопроекті, у питанні механізму спорудження інженерних систем.

Важливою є прозорість звітування щодо кількості клієнтів, а наявність актуальних даних про кількість споживачів – це запорука:

---

¹⁷ НАК «НАФТОГАЗ». Нафтогаз закликає великих виробників теплової енергії зробити інформацію щодо їхніх витрат прозорою. Отримано 18 грудня 2018 року з: <http://www.naftogaz.com/www/3/nakweb.nsf/0/7D6C1D9544A52C6EC2257FC600533979?OpenDocument&year=2016&month=06&nt=%D0%9D%D0%BE%D0%B2%D0%B8%D0%BD%D0%B8&>.

- розвитку роздрібних ринків електричної енергії та газу;
- реального розрахунку споживачів, що потребують субсидій;
- зменшення кількості компенсаційних виплат операторам інженерних мереж через нівелювання можливості надавати некоректні дані.

Прикладом зловживання інформацією про кількість споживачів операторами інженерних мереж є відсутність звітності операторів газорозподільних мереж щодо надання інформації про кількість клієнтів, що встановили лічильники. Про цю проблему звітував НАК «НАФТОГАЗ»¹⁸, підкреслюючи, що відсутність прозорої звітності може впливати на коректність даних як зі споживання, так і компенсаційних виплат операторам інженерних мереж, а також на коректність розрахунку сплати субсидій. Запровадження монетизації субсидій з 2019 року є одним із кроків, за допомогою яких Уряд намагається отримати прозору статистику та мінімізувати зловживання операторами інженерних мереж компенсаціями за отримані втрати.

---

¹⁸ НАК «НАФТОГАЗ». Нафтогаз припиняє публікацію статистики про оснащеність житлового фонду України лічильниками газу через відмову підприємств РГК надавати дані. Отримано 18 грудня 2018 року з: <http://www.naftogaz.com/www/3/nakweb.nsf/0/B4F86E68452232BFC225802200480EAF?OpenDocument&year=2016&month=09&nt=%D0%9D%D0%BE%D0%B2%D0%B8%D0%BD%D0%B8&>.

ВИСНОВКИ

Інженерні мережі забезпечують життєдіяльність населення, промислових та комунально-побутових підприємств. Розрізняють такі види інженерних мереж: електричні мережі, газові мережі, теплові мережі, мережі водопостачання та водовідведення.

На сьогодні процес підключення до інженерних мереж є важким для інвестора як строково, так і фінансово. Оператори інженерних мереж зловживають своїм становищем, а потенційні інвестори мають збільшувати витрати на неофіційні заохочення для прискорення процесу підключення до інженерної мережі чи взагалі можливості приєднатися до мережі.

Указані проблеми умовно можна поділити на три основні складові:

- відсутність можливості адекватно оцінити часові та фінансові витрати на підключення до інженерних мереж, що ускладнює фінансові та часові моделі в бізнес-плануванні;
- оператори інженерних мереж у більшості випадків перекладають на кінцевого споживача (інвестора) витрати не тільки на підключення до інженерних мереж, а й витрати на модернізацію інфраструктури інженерної мережі, що збільшує фінансове навантаження на потенційного інвестора і терміни виходу на точку беззбитковості бізнесу;
- суттєва відмінність у процедурах підключення залежно від виду інженерних мереж.

Світовий банк у межах розробки рейтингу «Doing Business» сформував cases, згідно з якими проводилося оцінювання різних компонентів, у т. ч. і компоненту «Підключення до систем енергозабезпечення (англ. Getting Electricity)».

Згідно з вхідними даними та оцінкою «Doing Business 2019» інвестору в Україні необхідно витратити 281 день для підключення до електромережі. Це третій з кінця показник серед усіх країн, де проводилося дослідження. Гірші за Україну показники відмічені лише в африканських Ліберії та Мадагаскарі (для порівняння, середній показник по Європі та Центральній Азії становить 110,3 дня). Однак необхідно враховувати, що в рейтингах «Doing Business» наводяться дані із запізненням і для 2019 року використовувалися консолідовані дані станом на 1 травня 2018 року.

Проект Закону України «Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо сприяння розвитку промисловості, інвестиційної діяльності, захисту та гарантування прав і законних інтересів суб'єктів підприємницької діяльності» має вирішити проблеми, пов'язані з підключенням до інженерних мереж.

Законопроект руйнує корупційну складову, пов'язану з ексклюзивністю операторів інженерних мереж розробляти самостійно ТУ і, відповідно, впливати на замовника з погляду строків надання ТУ, обрання компанії, що розробляє ТУ, і часто завищеної вартості, яку виставляють обрані операторами інженерних мереж компанії-розробники, а також скорочує строк підключення до інженерних мереж на 101 день (з 281 до 180 днів).

Ухвалення законопроекту має на меті:

- скасування плати для потенційних інвесторів за приєднання до інженерної мережі;
- заборону суб'єктам природних монополій вимагати від потенційних інвесторів придбання будь-яких товарів чи послуг на користь юридичних або фізичних осіб;
- гарантії компенсації потенційному інвестору в разі понесених збитків під час спорудження інженерних мереж;
- заборону покладати на потенційного інвестора пайову участь у розвитку інфраструктури населених пунктів (шляхом будівництва інвестором об'єктів соціальної інфраструктури);
- зобов'язання суб'єктів природних монополій відшкодувати в шестимісячний термін потенційному інвестору вартість збудованих інженерних мереж;
- вплив на прозорість звітності операторів інженерних мереж;
- встановлення відповідальності за невиконання операторами інженерних мереж відповідності планів розвитку об'єктів інженерно-транспортної інфраструктури містобудівній документації;
- встановлення штрафних санкцій для суб'єктів природних монополій за ненадання або несвоєчасне надання замовникам технічних умов, за порушення порядку або строків, що закріплюються у законопроекті, у питанні механізму спорудження інженерних систем.

вул. Лютеранська, 28а, офіс 1
тел. +38 044 290 47 37
01024, Київ, Україна
info@feao.org.ua
www.feao.org.ua
www.facebook.com/feao.vru/

© Офіс з фінансового та економічного аналізу у Верховній Раді України, 2019
Передрук цього матеріалу авторизований. Дозвіл на використання або передрук
тексту необхідно отримати напряму від власників прав.